

Шалқар

МЕРЕЙ

ЕҢБЕКПЕН ДӘУІРЛЕГЕН ДӘУЛЕТЖАН АҒА

АДАМ БАЛАСЫ ӨЗІНІҢ ЖҮРІП
ӨТКЕН ЖОЛЫМЕН. АРТЫНАН
ЕРГЕН ҰРПАҒЫМЕН МАҚТАНА-
ДЫ АППА БЕРГЕН ҒҰМЫРДЫ
АДАЛ ЕҢБЕКПЕН ӨРБИТІП,
БҮГІНДЕ СОЛ БЕЙНЕТТІ
КҮНДЕРДІҢ ЗЕЙНЕТІНЕ КЕНЕЛІП,
ЖАЙҒАН БҮТАҒЫНЫҢ АЛТЫН
ДІҢГЕГІНЕ АЙНАЛҒАН ҚАЗЫНАЛЫ
ҚАРТТАРЫМЫЗ БАРШЫЛЫҚ,
ҚАРТТЫҚҚА КЕЛСЕ ДЕ ҚАБІЛЕТІ
ҚАРЫМДЫ, СӨЗІ ШАЛЫМДЫ,
ЕЛГЕ СЫЙЛЫ ҚАДІРМЕНДІ АҚСА-
ҚАЛДАРЫМЫЗДЫҢ БІРІ — ДӘУ-
ЛЕТЖАН ЕЛЕУСІЗОВ АҒАМЫЗ
БҮГІНДЕ СЕКСЕН ЖАСҚА ТОЛЫП
ОТЫР.

Адам ғұмыры әр алуан кезеңдермен өрледі. Ұтығана өмір сонысымен қадірлі, ізінсізмен қымбат. Осындай қымбат сәттер өмірден мән мән сені арттырып қана қана жеткізіп ұялатады. Алайда нәсірәт қалтыр. Дәулетжан ағаның балалық шағында бұндай шұақты сәттер аз болды. Сол кездегі тұрмыстың ауырталығы, әр үйдің қонырдай қона, соғыс зардабы көптеп күннің күрші де қалыптасып тұрғандығы еді.

Арал теңізінің солтүстік жағасынан Шығысқа дейін созылып жатқан Ұлағе Борсық құмалық бөкшелерімен Ордақнан табиғатын тұсынан ұшқырастыруға болады. Осы жерден Ордақнан деп аталуының да өз тарихы бар. Ол — ең бұйымсыз балық өсіретін.

Дәулетжан ағаның әкесі Райым осы жерде (қазір Есет ауылы) 1909 жылы өмірге келген. Теңір дегенге қарсы келген кім бар деген?! Бала Райымға тағдырда тауқыметті тарттыра асықты. Ол үш жасында анадан бес жасында некеден айырылып, жетімдіктің қамытын өзі панасы балалар үйіне айналды.

— Қаз кәріктердің айтуынша, әкем табанды мақсаты мен, жергілікті болыпты. Ата-ана қамқорлығынсыз өскенім ерте шарған шайыр деп те ойланым. Сол балалар үйінде тәрбиеленіп жүріп мектепті рабфакты тәмамдап, әкеліме уәғдаласуға оқуға түседі. Оны оқидыдай аяқтап, кейіннен дәрігерлікте ауылға оралған алғашқы кадрлық офицер. Кейін Заң институтына оқуға түсіп, оны бітіргеннен кейін Арал қонысында ішкі істер бөлімінің бастығы болып қызмет атқарады. Мен сол Аралда 1938 жылдың 26 қаңтарында дүниеге келіптік. Ұлы Отан соғысы басталысымен әкемнің өзі ерік білдірген сол және әскери үнілше бітіргендіп әскерленіп, Ақтау-Қызылорда аралында 105 адамды құрбандыққа

те алдыны шеттен көрініп, түрлі шаруалық туралы шешім берді. Ұлы мен түзде жүрүссем ақса арқалаған қайсар ана жалғыздың тәрбиесіне айрықша көңіл бөледі. Отбасының тірешіміне айналған қайсар анадан төлем алған баланың Бұрын «Есептегі мен де шешім шешеді ел әкеліп үшін қызмет істеймін» деген таптығын көрініп тұрды. Анасының әр сөзімен ол үлкен күш, жігер алатын-ды. Бірде шешесі оған «Сенің өңің еңбеккер, тымақты кісі болды. Күндіз түні жұмыс қыламын, жиі баларға шығатын. Саған ағам ауыр болған кезде бір күнде түнмен ұяқтап алмап, таң ата көкіміңде. Түсімі үшін балық ақсақалды абыз ата кіріп, «балам ұянындама бір жақсы болады, оң жағына қарайды, әркімнен қатыр тоқ» — деді. Оң жағына қарасам бір арғытан еркілеп ауыл қатыр өзім. Онымен көрсем таң алып те, ресімі алдында бозторғайлар шырыт деп тұр. Сен сол абыз ағамның баласы мен дүниеге келдің, өзімің Арстан деп қылым алды, бирақ сенің атыңды өзім Дәулетжан болғанын қалады» деп.

Ақсақалдың оқуына өзім артық баласының өсіміңде мамандық таңдауы Заң институты болыпты. Оқушы кезінде оған Сраш Асқаров деген ұстазы «Сенің жақсы ізімің шығады» деп үміт артты. Оқуға зерек бала 1955-1956 оқу жылында аудандық партия қаратқай жеткізді, мектепінде ауылға болып жұмыс істеді. Бір күн қолқанда өзім болып облыстық оқу бөлімінің бастығы Кабыбүллі деген кісі келіп, қолым осы мектепке соғады. Мектеп директоры Самғұл Ағамалыев облыстың бас мұғалімі етіп Дәулетжан ағамның сабағына кірмеңі бар ма? Дипломсыз жас кілттең сабақ беру таптығы қаныққан Кабыбүллі «Сен жақсы некеге болса аласың, ҚазПИ-ге оқуға түсі», — деп батасын берді.

«Сөйтіп 1956 жылы ҚазПИ-ге оқуға түссем бе деп сұрастырсам лезіміңіздің етіп істедіңіз 22 сая ал селіңіздің етіп істедіңіз 35 сая өзім. Ол уақытта шешім атқару комитетінде балық менгерушісі, ашығы 45 сая болатын. Балға сәттең адаммыз жоқ, ары кіланып, бері кіланып ауыл шаруашылығы институтына түсіміме түркі келді. Сонда, етіп істедіңіз таңдап тұрмын еді» — деп қыламын ол.

1961 жылы Алматы қаласындағы Қазақ мемлекеттік ауыл шаруашылығы институтын таңым-ауылдық мамандығы бойынша тәмамдап, ауыл шаруашылығын өрте сүйрейтін қымыттың бірін кезд. Еңбек жолы басталған күннен қазіргі күнге шаруа жұрттесе бері де байыптық қымыттал, табандылықпен атқаруға машықтандым. Сол мамандықпен Мұхтар Әуелановтың «Ғиба», «Татар» со-

бір еңбек етімің ет азаматы. Мен қыздығын болғанды Менге би бабаларды өзім алу таптық, шешімің журналы. Телуқан Шығайұлының туғанына 100 жыл толу мерекесінің өзіміз комитетімізде термалық жасады.

Қолымнан кісі келетін бұндай азаматтар ардағым кісім назарында болатыны талапсыз. Ал осындай сәттерге не болған адамның айырымы да ешқашан аласарған емес. Бұл ретте Дәулетжан ақсақалдың айырымы асқақ. Оған қандай шаруа мен түрлі қауапкершілікті жүктесе де оны өрте тартты, берді үшін аябай тәр тәтті. Елдің алғысы мен басқалықпен марапатын кезд.

Бұл тірілікте күнді дүние болса ол — уақыт. Сәттеңдік тіліңде секендеген сол уақыт ішкі қылқалаң сайым аталы күнделістіп жаздында жанғырады. Осы мақаламың мақсатымың ардағардың шаңырағына бас сұрадында ол үлкен әулеттің нақ, тірілдік болып кен дәстәрлімің теріңде ұтыр өзім. Аман саулықтың арқасында үлгеріп, өзімің дәстәрліміңді кеніңтеп дегендей, шаңрақ білдіріп те үлгерді. Секен жыл адамдаған ағы сар беріп жүрсе де қарі көңілге қанық салдырып, біздің өтінішімізде орындауға асылып, тері бөлмеге беттеді. Осы жерде тіміңнің мәліметтерді оң ардағар өңбегің де өтеуіз өмістіңіңе қазм жетті. Ол қымыт болыпты ардағарың. «Еңбекпен өзімің

